

СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЇ В МЕЖАХ СЕРЕДНЬОГО ПОДНІПРОВ'Я

Мета. Виявити реально-функціонуючі та реально-використовувані рекреаційні об'єкти і території регіону Середнього Подніпров'я.

Методика. Використані методи джерелознавчого аналізу і синтезу, математико-статистичні методи, комп'ютерні методи обробки і візуалізації інформації, картографічного моделювання та структурно-організаційний підхід.

Результати. Сформовано та наповнено базу даних рекреаційних територій та об'єктів регіону Середнього Подніпров'я, розкрито сутність баз даних та представлено їх характеристику. Візуалізовано інформацію зі сформованої бази даних у вигляді картосхеми центрів зосередження рекреаційних об'єктів регіону Середнього Подніпров'я.

Практична значимість. Представлена в статті методика структурно-організаційного дослідження рекреації може бути використана не лише по відношенню до Середнього Подніпров'я, а й до інших регіонів.

Ключові слова: рекреаційні ресурси, база даних, Середнє Подніпров'я, структурно-організаційне дослідження рекреації.

СТРУКТУРНО-ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ АНАЛИЗ РЕКРЕАЦИИ В ПРЕДЕЛАХ СРЕДНЕГО ПОДНЕПРОВЬЯ

Цель. Выявить реально-функционирующие и реально-используемые рекреационные объекты и территории региона Среднего Поднепровья.

Методика. Используются методы источниковедческого анализа и синтеза, математико-статистические методы, компьютерные методы обработки и визуализации информации, картографического моделирования, а также структурно-организационный подход.

Результаты. Сформирована и наполнена база данных рекреационных территорий и объектов региона Среднего Поднепровья, раскрыта сущность баз данных и представлена их характеристика. Визуализирована информация из сформированной базы данных в виде картосхемы центров сосредоточения рекреационных объектов региона Среднего Поднепровья.

Практическая значимость. Представленная в статье методика структурно-организационного исследования рекреации может быть использована не только по отношению к региону Среднего Поднепровья, но и по отношению к другим регионам.

Ключевые слова: рекреационные ресурсы, база данных, Среднее Поднепровье, структурно-организационное исследование рекреации.

STRUCTURAL-ORGANIZATIONAL ANALYSIS OF RECREATION WITHIN THE MIDDLE DNEPER

Goal. To identify the really functioning and really used recreational facilities and territories of the Middle Dnieper.

Methods. Used methods of analysis and synthesis of sources, mathematical-statistical methods, computer methods of processing and visualization information, maps-modeling and structural-organizational approach.

Results. Formed database of recreational facilities and territories in the region of the Middle Dnieper, the presented essence of databases and their characteristics. Visualized information out of this database as a scheme centers of recreational facilities in the region of the Middle Dnieper.

The practical significance. Presented in the article methodic of structural-organizational research of recreation can be used not only in relation to the Middle Dnieper, but also to other regions.

Keywords: recreational resources, database, Middle Dnieper, structural-organizational research of recreation.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день загальною тенденцією в розвитку рекреації у світі є масовість. Досвід останніх років свідчить про те, що в умовах всезагального економічного пригнічення галузей матеріального виробництва, рекреація і туризм залишаються високорентабельними галузями, які функціонують стабільно і ефективно. Тому всі держави сучасного світу та окремі їх регіони шукають можливості розвитку цієї галузі господарства на базі доступних їм ресурсів. Проте для цього спочатку необхідно виявити та інвентаризувати такі ресурси. І саме структурно-організаційний підхід покликаний представити об'єкт дослідження як сукупність складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ чи процесів, сукупність ресурсів, що зумовлюють процес розвитку явища рекреації.

Метою даної статті є структурно-організаційне дослідження рекреації в регіоні Середнього Подніпров'я з акцентуванням уваги на реально-функціонуючих об'єктах рекреації, що можуть бути супутньо використані при організації відпочинку в межах аквально-терральних рекреаційних комплексів.

Виклад основного матеріалу. Структурно-організаційне дослідження рекреації в Середньому Подніпров'ї реалізується шляхом формування та наповнення бази даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я, візуалізації об'єктів бази даних та аналізу їх розподілу по території регіону дослідження. База даних є основною формою організації інформації на машинних носіях. Інформацією називають відомості про

властивості об'єкта будь-якої природи, які представлені в документах та на машинних [15, с. 10].

База даних (БД) – це структурований, організований набір даних, що описує характеристики певних фізичних чи віртуальних систем [8, с. 327]. Бази даних створюються з метою впорядкування інформації за різними ознаками, що дозволяє пришвидшити роботу (пошук, аналіз та обробку інформації) за конкретним запитом.

При наповненні бази даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я було вирішено не враховувати потенційно-придатні рекреаційні ресурси, а обмежитись лише реально-функціонуючими рекреаційними об'єктами і територіями.

Опираючись на напрацювання Смаля І.В., Барановської О.В., Бейдика О.О., Поколодної М.М. [1; 11; 16] щодо типізації рекреаційних ресурсів та рекреаційних ландшафтів, було визначено основні категорії рекреаційних об'єктів і територій, відповідно до яких сформована і наповнена наша база даних (рис. 1).

Рис. 1. Категорії приналежності рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я

Наповнення бази даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я здійснювалось з використанням картографічних

джерел [13, 14], законів України [7], постанов Кабінету Міністрів України [12], різних державних реєстрів України [3], екологічних паспортів областей [4, 5, 6] та інформації з офіційних веб-сторінок державних обласних адміністрацій тих областей України, що знаходяться в межах Середнього Подніпров'я, а також з використанням інших Інтернет-ресурсів [2, 17, 18, 19, 20, 21, 22].

Сформована база даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я є реляційною, тобто являє собою поіменовану і організовану відповідним чином сукупність даних, котра подана у вигляді двовимірної таблиці для зберігання, обробки та видачі необхідної інформації користувачу.

Вимоги до бази даних в нашому випадку є стандартні: повнота, достовірність, цілісність, відсутність внутрішніх протиріч. Головною серед цього ряду вимог є інформація про географічну прив'язку, що власне і робить інформаційну систему геоінформаційною.

Основною метою будь-якої ПС є обробка та аналіз даних про об'єкти реального світу. В теорії баз даних дані визначаються атрибутами щодо конкретного об'єкту реального світу.

Структуру даних, які містяться в будь-якій базі даних, відтворює таблиця з вільним числом полів, кількість яких варіюється в залежності від кількості атрибутивних ознак об'єктів бази даних. В класичній теорії баз даних полями таблиць є стовпчики із атрибутивною інформацією.

Основними атрибутами об'єктів в базі даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я є наступні:

- категорія приналежності кожного об'єкту;
- інформація про просторову локалізацію кожного об'єкту – географічні координати X та Y ;
- інформація про адміністративне відношення кожного об'єкту (назва області, назва району, назва найближчого населеного);
- власний номер чи код за яким відбувається пошук на запити при подальшій роботі з базою даних.

Окрім основних атрибутів, у сформовану нами базу даних, були додані ще й допоміжні атрибути, такі як площа територій.

В таблиці також присутня певна кількість записів (рядків), яка відповідає кількості рекреаційних об'єктів чи територій, що виступають об'єктами бази даних.

Атрибутивна інформація про рекреаційні об'єкти і території Середнього Подніпров'я в базі даних зберігається за декількома типами:

- текстові (символьні) дані – використовуються для представлення інформації про назви населених пунктів, районів, областей, описової інформації щодо об'єктів бази даних;
- числові дані – використовуються для опису числової інформації, а саме координат, площ, власні коди об'єктів.

Фрагмент бази даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я представлено на рисунку 2.

У результаті виконаної роботи по створенню та наповненню бази даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я нами була сформована двовимірна таблиця, що складається із 72 полів та 391 запису.

FID	Sta	OB	ID	ASOL1	ASOL2	ASOL3	COX	COY	ASOL4	ASOL5	ASOL6	ASOL9	ASOL13	ASOL14	ASOL15	ASOL16	ASOL	ASOL	ASOL
0	Point	1	1	Нас. пункт	Район	Область	0	0	Санаторії	Садби	Прибережні	Каньйон	Пам'ятки	Пам'ятки а	Пам'ятки в	Пам'ятки і	Пам'ятки	Пам'ятки	Пам'ятки
2	Point	3	128	Вільховець	Звенигородський	Черкаська	30.893152	49.032256											
3	Point	4	159	Лузватка	Шполянський	Черкаська	31.277788	49.054986											
4	Point	5	162	Чалаєва	Золотоніський	Черкаська	32.097118	49.554523											
5	Point	6	179	Подорожжя	Світловодський	Кіровоградська	33.064546	49.047253											
7	Point	8	216	Городище	Андрушівський	Житомирська	28.994989	49.907763					Млин вод	Костел Св					
8	Point	9	217	Червоне	Андрушівський	Житомирська	28.861928	49.953279					Палац-са						
9	Point	10	274	Гуляй	Кременчуцький	Полтавська	33.563922	49.248844											
10	Point	11	91	Сміла	Смілянський	Черкаська	28.163464	49.779556					Жіноча гі	Церква По					
11	Point	12	221	Полічниця	Козятинський	Вінницька	28.521196	49.800389											
12	Point	13	222	Козятин	Козятинський	Вінницька	28.636876	49.738811											
13	Point	14	239	Прилуки	Прилуцький	Чернігівська	28.863588	51.461641											
14	Point	15	240	Прилуки	Прилуцький	Чернігівська	28.863588	51.461641											
15	Point	16	241	Прилуки	Прилуцький	Чернігівська	28.863588	51.461641											
16	Point	17	242	Прилуки	Прилуцький	Чернігівська	28.863588	51.461641											
17	Point	18	215	Іванків	Андрушівський	Житомирська	28.873489	50.138871											
18	Point	19	210	Кмилів	Коростівський	Житомирська	28.885287	50.305877											
19	Point	20	213	Нехворощ	Андрушівський	Житомирська	28.97875	49.863853											
20	Point	21	212	Смоліца	Коростівський	Житомирська	28.893387	50.24961											
21	Point	22	214	Андрушівка	Андрушівський	Житомирська	29.020002	50.02488					Садіба М.	Костюп					
22	Point	23	211	Коростишів	Коростишівський	Житомирська	29.060034	50.319887	Бальнеол				Корости						
23	Point	24	219	Спичинці	Погребищенський	Вінницька	29.155767	49.411285					Палац Со						
24	Point	25	218	Старостинці	Погребищенський	Вінницька	29.229301	49.567857											
25	Point	26	209	Царівка	Коростишівський	Житомирська	29.257248	50.361526											
26	Point	27	207	Веріжана	Ружинський	Житомирська	29.31417	49.803585											
27	Point	28	220	Кушодерин	Погребищенський	Вінницька	29.405761	49.505978											
28	Point	29	188	Кривок	Олександрівський	Кіровоградська	29.537589	50.559216											
29	Point	30	208	Корин	Поліський	Житомирська	29.646275	49.636826											
30	Point	31	78	Буди	Сквири	Київська	29.659986	49.731199											
31	Point	32	77	Сквира	Сквири	Київська	29.767076	50.13054											
32	Point	33	48	Іллінко	Фастівський	Київська	29.776678	50.027974											
33	Point	34	49	Воліца	Фастівський	Київська	29.818326	50.18933											
34	Point	35	47	Томашівка	Фастівський	Київська	29.896248	49.154791											
35	Point	36	95	Шуляки	Жашківський	Черкаська	29.897787	49.771493											
36	Point	37	63	Матюші	Блоцький	Київська	29.912129	50.07826											
37	Point	38	88	Фастів	Блоцький	Київська	29.94526	49.76379											
38	Point	39	61	Трушів	Блоцький	Київська													

Рис. 2. База даних рекреаційних об'єктів і територій Середнього Подніпров'я (фрагмент)

Для полегшення роботи з базою даних, всі 391 об'єкти були розділені нами на 14 окремих груп:

- санаторії – 15 об'єктів;
- садиби сільського туризму – 34 об'єкти;
- прибережні бази і комплекси відпочинку – 52 об'єкти;
- інші центри і комплекси відпочинку (неприбережні) – 14 об'єктів;
- яхт-клуби – 8 об'єктів;
- природні об'єкти (печери, каньйони, водоспад) – 8 об'єктів;
- історико-культурні пам'ятки (пам'ятки архітектури, пам'ятки археології, пам'ятки історії) – 98 об'єктів;
- природні заповідники – 1 об'єкт;
- національні природні парки – 4 об'єкти;
- регіональні ландшафтні парки – 3 об'єкти;
- заповідні урочища, заказники і пам'ятки природи національного значення - 54 об'єкти;
- парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – 34 об'єкти;
- дендропарки і зоопарки – 6 об'єктів;
- заказники і пам'ятки природи місцевого значення - 63 об'єкти.

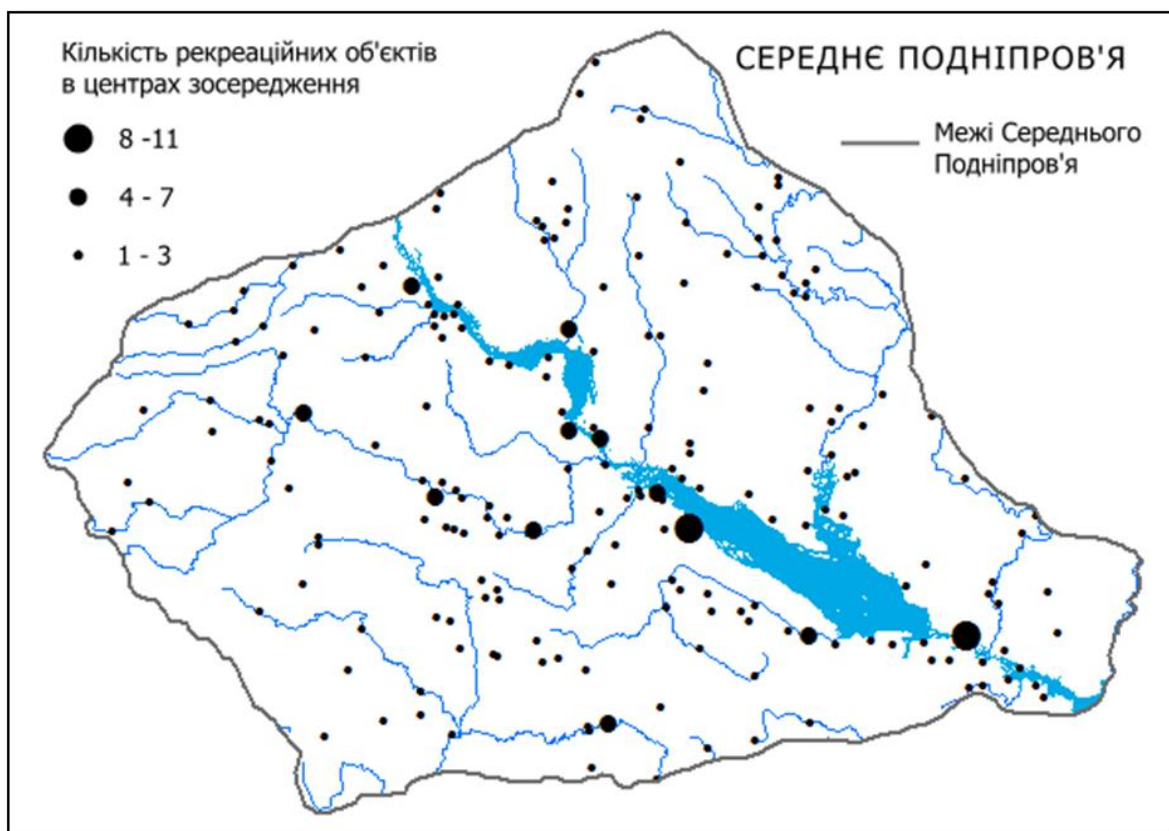

Рис. 3. Центри зосередження рекреаційних об'єктів Середнього Подніпров'я

Результати виконаної роботи в ході структурно-організаційного дослідження рекреації Середнього Подніпров'я репрезентовані у вигляді картосхеми центрів зосередження рекреаційних об'єктів Середнього Подніпров'я (рис. 3.). Спираючись на візуалізацію інформації зі сформованої і наповненої нами бази даних рекреаційних об'єктів Середнього Подніпров'я (рис.3.) можна здійснити аналіз особливостей просторового розташування рекреаційних об'єктів Середнього Подніпров'я.

Під візуалізацією, в більшості випадків, розуміють побудову графічного образу даних, що допомагає в процесі загального аналізу даних вбачати аномалії чи певні відміни у структурі досліджуваного об'єкту чи явища. Останнє є актуальним для використання в цілях нашого дослідження.

Як видно з рисунку 3 центри зосередження рекреаційних об'єктів Середнього Подніпров'я тяжіють до водойм. Це пов'язано з історією освоєння і заселення басейну Дніпра в його середній течії. Адже слов'янські поселення формувалися по берегах річок, які в ті далекі часи служили одночасно і транспортними коридорами, і оборонними рубежами. Всі ж об'єкти, занесені у сформовану нами базу даних, розташовані в населених пунктах або неподалік від них.

Висновки. В підсумку можемо говорити про наявність рекреаційного потенціалу в регіоні Середнього Подніпров'я у вигляді історико-культурних ресурсів рекреації, соціально-економічних ресурсів рекреації та природних і природоохоронних ресурсів рекреації. Представлені в даній роботі рекреаційні ресурси Середнього Подніпров'я є реально використовуваними. Проте регіон має ще й іншу частину рекреаційного потенціалу, яка наразі не використовується і потребує вивчення та рекламування.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України / О.О. Бейдик. – К.: Альтерпрес, 2009. - 400с.
2. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. – Режим доступу: <http://pzf.menr.gov.ua/пзф-україни/території-та-об'єкти-пзф-україни/html>
3. Державний реєстр нерухомих пам'яток України – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244910406
4. Екологічний паспорт Київської області (2014р.). – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/kyivska>
5. Екологічний паспорт Полтавської області (2014р.). – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/poltavska>
6. Екологічний паспорт Черкаської області (2014р.). – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/cherkaska>
7. Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» // Відомості Верховної Ради України. – 2009. - №8. – с.105

8. Геоінформаційні системи і бази даних: Кн.1. / В.І. Зацерковний, В.Г. Бурачок, О.О. Железняк, А.О. Терещенко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 492с.
9. Кулініч М.Т. До питання щодо організації відпочинку на природі мешканців великих міст регіону Середнього Подніпров'я (на прикладі м. Києва) / М.Т. Кулініч, О.Ю. Дмитрук // Економічна та соціальна географія. – 2015. – Вип. 1 (71). – С. 18-22
10. Купач Т.Г. Методика географо-топонімічного аналізу території України (на прикладі ойконімів): автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.11 «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів» / Т.Г. Купач; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20с.
11. Покоłodна М.М. Рекреаційна географія / М.М. Покоłodна. – Харків: ХНАМГ, 2012. – 275с.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 10.10.2012 №929. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929-2012-%D0%BF>
13. Природно-заповідні території. Карта. Масштаб 1:4 000 000 // Національний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – с.432
14. Рекреаційні ресурси. Карта. Масштаб 1:4 500 000 // Атлас вчителя. – К.: ДНВП «Картографія», 2010. – с. 251.
15. Скопень М.М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / М.М. Скопень. – К.: Кондор, 2005. – 302с.
16. Смаль І.В. До питання про типізацію та оцінку рекреаційних ландшафтів / І.В. Смаль, О.В. Барановська // Культура народів Причорномор'я. - 2009. - №176. - С.173-177
17. ua.interestingukraine.kiev.ua - Інтернет – ресурс «Цікаві місця України»
18. uahotels.info - Інтернет – ресурс «Каталог туристичних об'єктів розміщення в Україні»
19. www.greentour.com.ua – Офіційний сайт Всеукраїнської неприбуткової громадської організації «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні»
20. www.sanikur.com - Інтернет – ресурс «Курорти і санаторії України»
21. www.ukryachting.net - Інтернет – ресурс «Яхтинг в Україні»
22. www.zdravnica-ua.com – Інтернет – ресурс «Санаторії і курорти України»

Список использованных источников:

1. Бейдик А.А. Рекреационные ресурсы Украины / А.А. Бейдик. - К.: Альтерпрес, 2009. - 400с.
2. Государственный кадастр территорий и объектов природно-заповедного фонда Украины. - Режим доступа: <http://pzf.menr.gov.ua/pzf-ukraini/teritorii-ta-ob'ekti-pzf-ukrainy/html>
3. Государственный реестр недвижимых памятников Украины - Режим доступа: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244910406
4. Экологический паспорт Киевской области (2014.). - Режим доступа: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/kyivska>
5. Экологический паспорт Полтавской области (2014.). - Режим доступа: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/poltavska>
6. Экологический паспорт Черкасской области (2014.). - Режим доступа: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/cherkaska>
7. Закон Украины «О перечне памятников культурного наследия, не подлежащих приватизации» // Ведомости Верховной Рады Украины. - 2009. - №8. - с.105
8. Геоинформационные системы и базы данных: Кн.1. / В.И. Зацерковный, В. Бурачок, А.А. Железняк, А.А. Терещенко. - Нежин: НГУ им. Гоголя, 2014 - 492с.

9. Кулинич М.Т. К вопросу об организации отдыха на природе жителей крупных городов региона Среднего Поднепровья (на примере г. Киев) / М.Т. Кулинич, А.Ю. Дмитрук // Экономическая и социальная география. - 2015. - Вып. 1 (71). - С. 18-22
10. Купач Т.Г. Методика географо-топонимического анализа территории Украины (на примере ойконимов): Автореф. дис. ... Канд. геогр. наук: 11.00.11 «Конструктивная география и рациональное использование природных ресурсов» / Т.Г. Купач; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. - К., 2008. - 20с.
11. Поколотная М.М. Рекреационная география / М.М. Поколотная. - Харьков: ХНАГХ, 2012. - 275с.
12. Постановление Кабинета Министров Украины «О внесении объектов культурного наследия национального значения в Государственный реестр недвижимых памятников Украины» от 10.10.2012 №929. - Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929-2012-%D0%BF>
13. Природно-заповедные территории. Карта. Масштаб 1: 4000000 // Национальный атлас Украины. - К.: ГНПП «Картография», 2007. - с.432
14. Рекреационные ресурсы. Карта. Масштаб 1: 4500000 // Атлас учителя. - К.: ГНПП «Картография», 2010. - с. 251.
15. Скопень Н.Н. Компьютерные информационные технологии в туризме / Н.Н. Скопень. - К.: Кондор, 2005. - 302с.
16. Смаль И.В. К вопросу о типизации и оценке рекреационных ландшафтов / И.В. Смаль, О.В. Барановская // Культура народов Причерноморья. - 2009. - №176. - С.173-177
17. ua.interestingukraine.kiev.ua - Интернет - ресурс «Достопримечательности Украины»
18. uahotels.info - Интернет - ресурс «Каталог туристических объектов размещения в Украине»
19. www.greentour.com.ua - Официальный сайт Всеукраинской неприбыльной общественной организации «Союз содействия развитию сельского зеленого туризма в Украине»
20. www.sanikur.com - Интернет - ресурс «Курорты и санатории Украины»
21. www.ukryachting.net - Интернет - ресурс «Яхтинг в Украине»
22. www.zdravnica-ua.com - Интернет - ресурс «Санатории и курорты Украины»

References:

1. Bejdik O.O. Rekreativni resursi Ukraïni / O.O. Bejdik. – K.: Al'terpres, 2009. - 400s.
2. Derzhavnij kadastr teritorij ta ob'ektiv prirodno-zapovidnogo fondu Ukraïni. – Rezhim dostupu: <http://pzf.menr.gov.ua/pzf-ukraïni/teritorij-ta-ob'ektiv-pzf-ukraïni/html>
3. Derzhavnij reestr neruhomih pam'jatok Ukraïni – Rezhim dostupu: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244910406
4. Ekologichnij pasport Kiïvs'koï oblasti (2014r.). – Rezhim dostupu: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/kyivska>
5. Ekologichnij pasport Poltavs'koï oblasti (2014r.). – Rezhim dostupu: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/poltavska>
6. Ekologichnij pasport Cherkas'koï oblasti (2014r.). – Rezhim dostupu: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/cherkaska>
7. Zakon Ukraïni «Pro perelik pam'jatok kul'turnoi spadshhini, jaki ne pidljagajut' privatizacii» // Vidomosti Verhovnoi Radi Ukraïni. – 2009. - №8. – s.105
8. Geoinformacijni sistemi i bazi danih: Kn.1. / V.I. Zacerkovnij, V.G. Burachok, O.O. Zheleznyak, A.O. Tereshhenko. – Nizhin: NDU im. M. Gogolja, 2014. – 492s.
9. Kulynich M.T. Do pitannja shhodo organizacii vidpochinku na prirodi meshkanciv velikih mist regionu Seredn'ogo Podniprova (na prikladi m. Kieva) / M.T. Kulynich, O.Ju. Dmitruk // Ekonomichna ta social'na geografija. – 2015. – Vip. 1 (71). – S. 18-22

10. Kupach T.G. Metodika geografo-toponimichnogo analizu teritorii Ukraïni (na prikladi ojkonomiv): avtoref. dis. ... kand. geogr. nauk: 11.00.11 «Konstruktivna geografija i racional'ne vikoristannja prirodnih resursiv» / T.G. Kupach; Kiïvs'kij nacional'nij universitet imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2008. – 20s.
11. Pokolodna M.M. Rekreacijna geografija / M.M. Pokolodna. – Harkiv: HNAMEG, 2012. – 275s.
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni «Pro vnesennja ob'ektiv kul'turnoi spadshhini nacional'nogo znachennja do Derzhavnogo reestru neruhomih pam'jatok Ukraïni» vid 10.10.2012 №929. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929-2012-%D0%BF>
13. Prirodno-zapovidni teritorii. Karta. Masshtab 1:4 000 000 // Nacional'nij atlas Ukraïni. – K.: DNVP «Kartografija», 2007. – s.432
14. Rekreacijni resursi. Karta. Masshtab 1:4 500 000 // Atlas vchitelja. – K.: DNVP «Kartografija», 2010. – s. 251.
15. Skopen' M.M. Kompjuterni informacijni tehnologii v turizmi / M.M. Skopen'. – K.: Kondor, 2005. – 302s.
16. Smal' I.V. Do pitannja pro tipizaciju ta ocinku rekreacijnih landshaftiv / I.V. Smal', O.V. Baranovs'ka // Kul'tura narodov Prichernomor'ja. - 2009. - №176. - S.173-177
17. ua.interestingukraine.kiev.ua - Internet – resurs «Cikavi miscja Ukraïni»
18. uahotels.info - Internet – resurs «Katalog turistichnih ob'ektiv rozmishhennja v Ukraïni»
19. www.greentour.com.ua – Oficijnij sajt Vseukraïns'koï nepributkovoï gromads'koï organizacii «Spilka sprijannja rozvitku sil's'kogo zelenogo turizmu v Ukraïni»
20. www.sanikur.com - Internet – resurs «Kurorti i sanatorii Ukraïni»
21. www.ukryachting.net - Internet – resurs «Jahting v Ukraïni»
22. www.zdravnica-ua.com – Internet - resurs «Sanatorii i kurorti Ukraïni»